

boden en dat aanbod wordt hun in de besnijdenis bevestigd. Daaruit volgt, dat de vleeschelijke Israëlieten wel een aanbieder van de belofte hebben, zoodat ze niet geheel vreemd aan het verbond zijn, doch niet de schenking van de belofte. Aan de vleeschelijke Israëlieten wordt de belofte aangeboden, maar ze verwerpen dat aanbod, zoodat ze nooit een belofte hebben, laat staan de vervulling ervan. Doch de geestelijke Israëlieten ontvangen metterdaad de belofte, zoodat ze die bezitten, en de vervulling is zeker, want het bezitten van de belofte waarborgt die realisering, omdat God doet wat Hij belooft.

Prof. Dr K. Dijk heeft uit die uitlegging de voor de hand liggende conclusie getrokken: „dat God aan hen, die niet zalig worden, niets belooft.”

Ook Dr H. N. Ridderbos heeft in zijn „De belofte van het genadeverbond”, bladz. 14, Rom. 9:6 aldus „ge-exegeseerd”: „dat niet allen, die van Israël afstammen, Israël zijn, d.w.z. niet allen dragers van de goddelijke belofte zijn” (spatieëring van hemzelf).

Het punt in kwestie is dus: Leert Rom. 9:6b-8, dat slechts een deel van het zaad van Abraham in de lijn van Izak, n.l. het geloovige of uitverkoren deel, dragers van de belofte, dat de HEERE hun God is?

FRANCKE.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Merkwaardig is het feit, dat het socialisme, hetwelk ons na den vorigen wereldoorlog hier en daar als vrucht niet dan bolsjewisme, nationaal-socialisme en fascisme bracht, thans opnieuw de kans krijgt zijn experiment te probeeren. Het staatsleven is voor experimenten niet geschikt, en Israël had wel gelijk, toen hij zeide, dat het experiment op politiek gebied niet anders is dan revolutie. Wij hebben voor de levensverbanden van God den Heere ordinantiën ontvangen en zeker niet de roeping om telkens weer te probeeren of het ook geheel anders kan.

Experimenteeren staat gelijk met vernielen. Daartoe is menscheleke dwaasheid in staat, als God die dwaasheid niet keert en Zijn oordeelen kunnen juist deze zijn, dat Hij den mensch in zijn hoogmoed en dwaasheid laat begaan.

Het socialisme moge zich thans personalistisch noemen, het blijft het pogen heel het economisch leven te doen regelen, besturen door den staat. De mensch geeft zich voor ganssch zijn bestaan, zijn werk en zijn levensonderhoud, over aan de staatsmacht, die het plan, een der afgoden van dezen tijd, ontwerpt en tracht uit te voeren. Hij geeft daarbij gewillig zijn vrijheid en zelfverantwoordelijkheid op. Hij dacht niets meer dan het risico, dat alle vrijheid met zich meebrengt en zoekt naar niets dan zekerheden voor dit aardse bestaan van de wieg af tot het graf. Wat voorheen nog als het „hiernaals” werd gezegd, heeft voor hem geen waarde meer.

Hoe zullen wij dit wonderlijk verschijnsel nu duiden? De wijsgeer Beerrings zegt in zijn werk: „De crisis van den mensch”. „Terwijl het cultuurfilosofisch waardeprobleem een graad van uiterste gecompliceerdheid heeft bereikt, neemt men waar hoe de samenleving een zwenking doormaakt naar een nieuwe primitiviteit, en met vol behoud van haar technische uitrusting, terugvalt in oeroude vormen van collectiviteit, die zooda Berdjajew het uitdrukt, aan de vorming van de menscheleke persoonlijkheid voorafgaat.”

Die primitiviteit, die dan collectiviteit zoude zijn, is natuurlijk een stuk fantasie van de moderne wijsheid. Vele geleerden hebben het zich zeer druk gemaakt over den primitieven mensch, waarvan dan allengs in den weg der evolutie den huidige mensch zoude zijn gegroeid.

Mr H. G. Wells vertelt in zijn fantasieën over de historie der menscheit, dat de primitieve maatschappij een despotie was.

De collectieve, socialistische maatschappij werd beheerscht door een enkelen sterken mensch, die hij den „Old Man” noemt. Niemand mocht zijn speer aanraken of op zijn stoel gaan zitten.

Chesterton maakt in zijn „The Everlasting Man”, daarentrent de aardige opmerking, dat alle bewijs voor zoo iets ontbreekt. Nergens heeft men een speer gevonden met het opschrift: „bezoekers wordt verboden deze speer aan te raken”, of een troon, waarop te lezen stond: „verboden hier te gaan zitten”.

Hij zegt: er is geen enkel bewijs voor, dat de primitieve menschen, d.w.z. de eerste menschen, leefden in collectiviteit of despotie. Het is mogelijk, dat men zulke fantasieën afleidt uit den toestand, waarin thans natuurvolken leven, maar daar heeft men niet te doen met een *begin*, doch met een *eind*. Een eind na diepen val.

En als wij nu ons bewegen naar de collectiviteit en de despotie, dan is dat ook een diepe val.

De verschijnselen voor dien val zijn in het moderne leven zeker in sterke mate aanwezig.

Beerrings, dien ik straks reeds noemde, constateert, dat de tegenwoordige cultuurconstellatie eenzijdig gekenmerkt wordt door het feit, dat alle universele normen, ontleend aan de religie, hun verbindend karakter verloren hebben, en de mensch in het besef van zijn geestelijken voorrang is gestoord, en dat anderzijds dan normen worden ontleend aan

een immanent onpersoonlijk zijn, de sfeer van het historische, of het sociologische, het economische en ten slotte het biologische.

En met dit laatste is dan het natuurlijke eindpunt bereikt van een geestelijk „afdalingsproces”, dat de nadruk achtereenloopt van de hemelsche naar de wereldsche en van de wereldsche naar de aardse krachten verplaatst, en den mensch ten slotte terugvoert naar den donkeren moederschoot van de bewusteloze natuur.

Die donkere moederschoot is alweer een moderne fantasie. Maar de afval voert wel tot den toestand van diepgesunken natuurvolken, die men dan gelieft primitieve volken te noemen, hoewel zij een *eind* en zeker niet een *begin* vertegenwoordigen. Niet een staan op een eersten trap van de ladder der door God gegeven cultuur, maar een diepe val naar beneden, waaruit eerst redding mogelijk is, als het Evangelie, het Woord van God, er wordt gepredikt en aanvaard.

De wijsgeeren zeggen dus: daar gaan wij heen. Wij hebben eerst geroemd in de democratie, die verwerd tot demagogie, en deze demagogie doet roepen om de despotie. De mensch gevoelt zich, zooda de existentiële filosofen het wel zeggen: *ongeborgen*. En deze ongeborgen mensch zoekt nu, beroofd van allen steun, naar een schuilplaats, waar hij zich eenigermate veilig kan gevoelen.

De nationaal-socialist Heyse riep uit: kom dan tot den nationaal-socialistischen staat.

Socialisten en communisten vleien: volg ons naar de socialistische samenleving en gij zijt geborgen voor ganssch uw leven.

En deze prediking vindt bij den modernen mensch, van allen godsdienst beroofd, of gevangen in allerlei wonderlijke afdwalingen, als die van Barth en de zijnen, een *veerlos* denken. Men geeft zich gevangen en mist den moed, om te overwegen, wat het leven waard zal zijn, als de vrijheid en verantwoordelijkheid, die bijeen behooren, uit ons leven geheel verdwenen zullen zijn, en wij leven in één groot concentratie-kamp.

Zoo krijgt Chesterton gelijk die zei: „a despotism may almost be defined as a tired democracy”.

Daar is een gevaarlijke vermoedheid over de menscheit gevallen. En zij vergeet, dat er voor haar alles aan gelegen is, gedurig voor hare vrijheid te waken, welke voortdurend waakzaamheid de prijs is, die zij voor die vrijheid moet betalen. Trouwens dit geschiedt dan eerst, als vergeeten wordt, dat waarlijke vrijheid is gebaardheid aan de ordinantiën Gods, de erkenning van den Heere Jezus Christus als den Koning der koningen. Die alleen vrijheid schenken kan.

Zulke vermoedheid is een uitermate gevaarlijke zaak. En dat niet alleen, omdat zij inzake het staatsleven alom gevonden, doch ook in de kerk. Dat is het allerergste.

Laat ons maar eens opmerken nagaan de stemming in de synodocratische kringen. De vermoedheid is wel een der hoofdkenmerken daar.

Meer dan eens doen onze menschen een poging om met degenen, die nog in het synodocratisch verband zitten, te spreken over de dingen, die in onzen kerkstrijd aan de orde zijn.

Hun droeve ervaring is, dat zij aanstands hooren zeggen: ik wil er niet van hooren, en ik wil er niet over spreken.

Deze menschen waren menigmaal evenzeer „bezwaard”, als die zich vrijmaakten, maar zij begeren de rust.

Zij zeggen dan: hier in onze gemeente wordt over den kerkelijken strijd niet gesproken. Het is overal rustig. En waarom zouden wij die onrust nu binnen halen?

Ik hoorde van een ouderling, die een meisje wilde vernemen, dat zich had vrijgemaakt, en die, toen zij hem vriendelijk vroeg: och leg mij nu eens uit, waarover het nu eigenlijk in onzen kerkstrijd gaat, antwoordde: ja, kijk eens, dat zijn dingen, die voor ons gewone menschen te hoog zijn. Dat moet de synode maar uitmaken.

Het aantal diegenen, die inzake het verbond en de veronderstelde wedergeboorte precies dezelfde overtuiging zijn toegedaan als die in de vrijgemaakte kerken wordt beloden, maar die toch achterbleven, vreezeende uit hun zoete rust te worden opgeschrikt is groot. Zij zijn aangetast door de ziekte, die heel het leven in Europa bedreigt op alle gebied: de *vermoedheid*, die waarlijk geen oorlogsverschijnsel is, maar een inzinking in het leven, welke ons allerwege de despotie en de hiërarchie zal brengen, als de Heere onze God het niet verbodt.

Hij heeft een twiſt met Europa. Hij kwam met Zijn oordeelen, verblindend hier, en een geestelijke dronkenschap daar, en vermoedheid elders.

Het is: wij geven ons maar over. De groote heeren zullen het wel weten; de groote heeren in de kerk en in den staat. En waar is de Calvinistische geestkracht van weleer, die den volkeren voor alle levensgebied de wezenlijke vrijheid bracht?

De revisie-synode heeft eenzelfde vermoedheids-symptoom ons doen zien. Men durft de kwesties niet meer aan. Men zwijgt over datgene, wat juist aan de orde is. Men knooit een verklaringtje ineen, die de menschen zoet zal houden, in de hoop, dat de schenking in het kerkelijke leven niet verder zal gaan. En velen leggen zich daar maar bij neer.

Maar wij mogen ons daar niet bij neerleggen.

En daarom is het besluit onzer Synode om toch op de aanbieder van een nader gesprek met de gebonden kerken in te gaan, goed. Doch natuurlijk alleen op de voorwaarde van een degelijke basis: den werkelijken grond van den strijd: het recht der kerken.

En in de volle openbaarheid, opdat het ambt der geloovigen die eere worde gegeven, die tevens een dure plicht is.

Durft men dit aan de overzijde aan, dan moet getracht klaarblijkelijk te brengen, waar nu een geestelijke vermoedheid de vlucht doet nemen voor den werkelijken strijd der Reformatie, waarin, te midden van een zoo diepgesunken wereld, nog de stem der vermaning wordt gehoord tot terugkeer naar de gebaardheid aan het Woord des Heeren en tot handhaving van wat den mensch het dierst moet zijn: de waarachtige vrijheid der kerk, haar volle recht des Heeren, en onze groote verantwoordelijkheid voor de rijke goederen, die onze God ons eens schonk en waarin juist ons volk zijn nationaal bestaan eens won met al de vrijheden, die gegrond zijn op de erkenning van die *zovereenkomst in eigen kring*, die het fundament is voor de zelfstandigheid en vrijheid voor elk levenskring. Ook voor de kerk des Heeren.

MARNIX.



DE PROTESTANTSCH E COALITIE VAN DACHAU. (I.)

Wanneer ik thans schrijf over de protestantsche coalitie te Dachau, dan is dat niet enkel om iets te zeggen over de religieuze verhoudingen in het concentratiekamp Dachau, maar ook, om met dat voorbeeld voor oogen enkele verhoudingen bij ons te bespreken, die niet zijn, zooda ze moeten wezen, en de mogelijkheid te overwegen, of daarin geen verandering is aan te brengen. Dat houde men goed in het oog!

Ik noem, wat we in Dachau hadden, maar een coalitie.

Laat nu niemand over dien naam vallen.

Het is mogelijk, dat sommigen, die Dachau hebben meegemaakt, als ze dit lezen, bezwaar tegen het woord hebben, en zeggen: „Je mag niet spreken van COALITIE! 't Was daar veel meer, dan dat woord zegt! Spreek liever van de KERK van Dachau!”

Ik doe dat bewust niet.

Ik weet, dat er ook zijn, die daar anders over denken, maar naar mijn overtuiging hebben we in Dachau geen „Kerk” gehad; geen geïnstitueerde Kerk; het was slechts een religieuze kring van menschen van verschillende richting: een aantal predikanten en voorgangers, die zich daar aanesloten en meer of minder samenwerkten.

Het waren vogels van diverse pluimage, zoodat wat richting aangaat, als ook met het oog op de nationaliteit.

Daar waren er van streng Luthersch tot stoer Calvinist.

Van strak orthodox tot uiterst vrijzinnig.

Menschen van de Kerk, en aanhangers van secten.

Naast de leden (predikanten) van de officiële Gereformeerde en Luthersche Kerken bevonden zich daar ook menschen van de Hernhutters, van de Pinkstergemeente en van absoluut vrije groepen, waarvan sommigen met een orthodoxen, anderen met een modernen inslag. Er waren ook leden bij van de Czechische Nationale Kerk, die beweerden, de ware volgelingen van Johannes Huss te zijn, al waren ze misschien meer nationaal dan Hussietisch.

En als men dan toekomt aan de nationaliteiten!

Die waren al even gevarieerd.

Naast de Czechen waren er Denen, Duitschers, een Franschman, een Hongaar, Nederlanders, een Noor, Polen, en zelfs een Zwitser.

Omdat het een groep was, die samenwerkte, noem ik het maar een COALITIE. Ik zou het ook hebben kunnen aanduiden als de protestantsche religieuze KRING van Dachau, maar dat past toch weer niet zoo goed, omdat dit begrip breder is, en er dan ook die Protestant onder zouden vallen, die zich op andere bloks bevonden, en dat is niet het geval geweest: de mogelijkheid daarvoor was uitgesloten, want het was verboden, dat menschen van een ander blok dan het onze (blok 26) aan religieuze samenkomsten en dergelijke deelnamen. Niettemin kwamen er wel geregeld enkelen van die bloks luisteren naar de preek, die gehouden werden, maar ze behoorden niet officieel tot de COALITIE; dat kwam mee ook daardoor, dat het geen predikanten waren. Want de COALITIE bestond uit predikanten en menschen die een theologische opleiding hadden genoten (theologische studenten en kandidaten).

In hoofdzaak waren het PREDIKANTEN.

Niet alle protestantsche bewoners van blok 26 namen actief aan de COALITIE deel; voor een deel kwam dat, doordat in de COALITIE het Duitsch als taal werd gebruikt; dat moest wel, want oorspronkelijk werd vanwege de leiding van het kamp geen andere taal toegelaten, en bovendien was dat ook noodzakelijk vanwege de praktijk: het Duitsch was de taal, die door de overgrote meerderheid werd verstaan; er waren er ook wel, die Engelsch of Fransch spraken, maar dat aantal was veel kleiner. Toch waren er ook, die geen Duitsch kenden, en een niet gering aantal was volstrekt niet in staat om een toespraak of preek in het Duitsch te houden.

Daarnaast onthielden zich enkelen ook van actieve medewerking om andere redenen, waarop ik nog terugkom.

Hoe is die COALITIE ontstaan?

Och, dat ging haast ongemerkt. Aanvankelijk was ze beperkt tot blok 26. Later zijn de Protestanten van blok 28 (de Polen) er ook in opgenomen; vroeger mocht dat ook al niet: niemand, die tot een ander blok behoorde, mocht aan de godsdienstoefeningen van blok 26 deelnemen.

Van een COALITIE kan men feitelijk eerst spreken, toen eind November of begin December

1942 de C blok 28 w

Vóór die op blok 26 wel een af een groep, maar die Duitschers Luthersch, spronkelijk behoort. „reformier naar de P echter voll toen onder daarmee n zouden zijn kleine min niet kan s

Maar m landers v bij, dat w van een a Calvinistie nog een p waren.

De COAL

Het ging GRUBER v aan den a als passief, teiten. Daa niets is ver en Nederla dat het a is er toch t dat ook du persone lende natio aard van b men hield v bij de „Dier Een voll nooit gewo Ik noemd Wat de j weinig ach luisteren na Maar tot enkelen. Vo kwamen) t het Duitse kraken. OP waagd van het was eer het ALLEE hun preek het gebrek ten kwamer Doch het om niet we Er zijn e onthouden i en dat war was de CO religieuze k tegen het a diensten, ter den hebben karakter h SPRAAK.

Ook de N

Denen, en I

de Pinkster

Roomsche

hebben het bij p

twee sprake

het zelf niet

op het blok

daarvoor wa

Ik kan me

wat gebeur

COALITIE?

Op die vri

geschreven t

Er verder

Zon- en Fee

Maar dat

Behalve d

morgenwijd

schiedde me

„Lösungsbuc

geven n.l. ell

voor elken d

voorkomen

loting (Losu

lender dien

dat werd vo

dag in het b

text een kor

alles werd b

met een gen

VADER.